

СЕКЦІЯ 2

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ГАЛУЗЕВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В. М. БАБАЄВ, д-р наук з держ. упр., проф.

М. К. СУХОНОС, д-р техн. наук, проф.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В сучасних умовах господарювання зростає актуальність проблем, пов'язаних з оцінкою потенціалу галузей економіки. Це пов'язано з тим, що у широкому розумінні потенціал являє собою комплекс потенційних можливостей економічної системи. Найбільш важливою ознакою потенціалу є те, що означені можливості з певною ймовірністю будуть реалізовані в майбутньому.

Значної актуальності, на наш погляд, набувають проблеми оцінки потенціалу на рівні галузей, бо результати застосування різних методів в цій сфері дозволяють визначитися з найбільш перспективними напрямками розвитку національної економіки.

Актуальність проблем ідентифікації, класифікації та оцінки потенціалу залежно від рівня економічних систем та сфери реалізації підтверджується науковими публікаціями [1-5], але ці проблеми сьогодні потребують більш ретельного дослідження.

За логікою оцінки потенціалу та практичного застосування отриманих результатів можна умовно виділити такі етапи дослідження проблем у цій сфері:

1. *Ідентифікація потенціалу* – передбачає визначення його сутності з урахуванням ключових ознак цього економічного поняття та рівня економічної системи. Наприклад, потенціал підприємства запропоновано визначати як сукупність нереалізованих можливостей підприємства в таких сферах як залучення інвестицій, фінансування діяльності, логістика, здійснення інновацій, виробництво та реалізація продукції робіт або послуг, а також підвищення кваліфікації персоналу, а для регіону воно буде дещо іншим (див. звіт з НДР «Методологічні аспекти інноваційного розвитку економіки держави», етап 1: «Дослідження процесу формування та перспектив розвитку інноваційного потенціалу галузей України») [6].

2. *Класифікація потенціалу* – означає виділення складових потенціалу для їх подальшої оцінки з використанням відповідних економічних методів. В процесі обґрунтування складових потенціалу важливо враховувати не лише результати наукових робіт в цій сфері, а й наявність статистичної та іншої відкритої інформації, що використовується для оцінки складових потенціалу. З цих міркувань для оцінки галузевого потенціалу національної економіки доцільно виділяти економічну, кадрову та інноваційну його складову, кожна з яких представлена окремим видом потенціалу. Такий підхід забезпечує комплексність оцінки та достатню обґрунтованість результатів дослідження.

3. *Вибір показників для оцінки потенціалу за видами* – залежить від економічного змісту показників та наявністю їх у відкритому доступі. Зокрема, для дослідження галузевого потенціалу було обрано такі показники за видами економічної діяльності:

а) економічний потенціал (фінансові результати, рентабельність та питома дохідність; капітальні та поточні фінансові інвестиції, а також показники фінансового стану підприємств);

б) кадровий потенціал (витрати на персонал, середньомісячна заробітна плата штатних працівників, кількість зайнятих працівників та вакансій, а також продуктивність праці);

в) інноваційний потенціал (кількість заявок на винаходи та корисні моделі, кількість виданих патентів на винаходи та корисні моделі, а також показники результативності та відповідні показники результативності).

4. *Визначення перспективних значень обґрунтованих раніше показників* – здійснюється на основі фактичної інформації і передбачає застосування методів кількісного прогнозування. У нашому випадку таким методом є трендовий аналіз, застосування якого дозволяє врахувати індивідуальну динаміку кожного показника, що використовувався (при цьому, абсолютні показники, які застосовуються для визначення відносних показників визначаються окремо, з побудовою трендів для кожного з них, а потім відносні показники розраховуються вже з використанням перспективних значень абсолютних показників). Для визначення перспективних значень показників у рівняння трендів підставляються порядкові номери прогнозних періодів (що є особливістю побудови трендів у MS Excel).

5. *Інтегральна оцінка складових потенціалу та галузевого потенціалу в цілому* – являє собою узагальнення значень перспективних показників і передбачає їх попередню нормалізацію (що забезпечує коректне порівняння показників, які мають різні одиниці виміру). До того ж, нормалізація дозволяє перетворювати абсолютні показники у відносні (при цьому максимальне значення показника набуває одиничного значення, а мінімальне – нульового). Для узагальнення результатів розрахунків було вирішено використовувати середнє арифметичне, а таке узагальнення було проведене у два етапи:

а) визначення перспективних інтегральних показників, що характеризують потенціал за видами на основі використання раніше розрахованих нормалізованих значень;

б) визначення інтегрального показника галузевого потенціалу як результат узагальнення інтегральних показників за видами потенціалу.

Результати інтегральної оцінки галузевого потенціалу представлено у графічній формі з їх ранжуванням (див. звіт з НДР «Методологічні аспекти інноваційного розвитку економіки держави», етап 2: «Аналітико-інформаційне

забезпечення інноваційного розвитку економіки України» [7]. Результати ранжування видів економічної діяльності залежно від перспективних значень інтегрального показника галузевого потенціалу за 2021 р. представлені нижче (рис. 1).

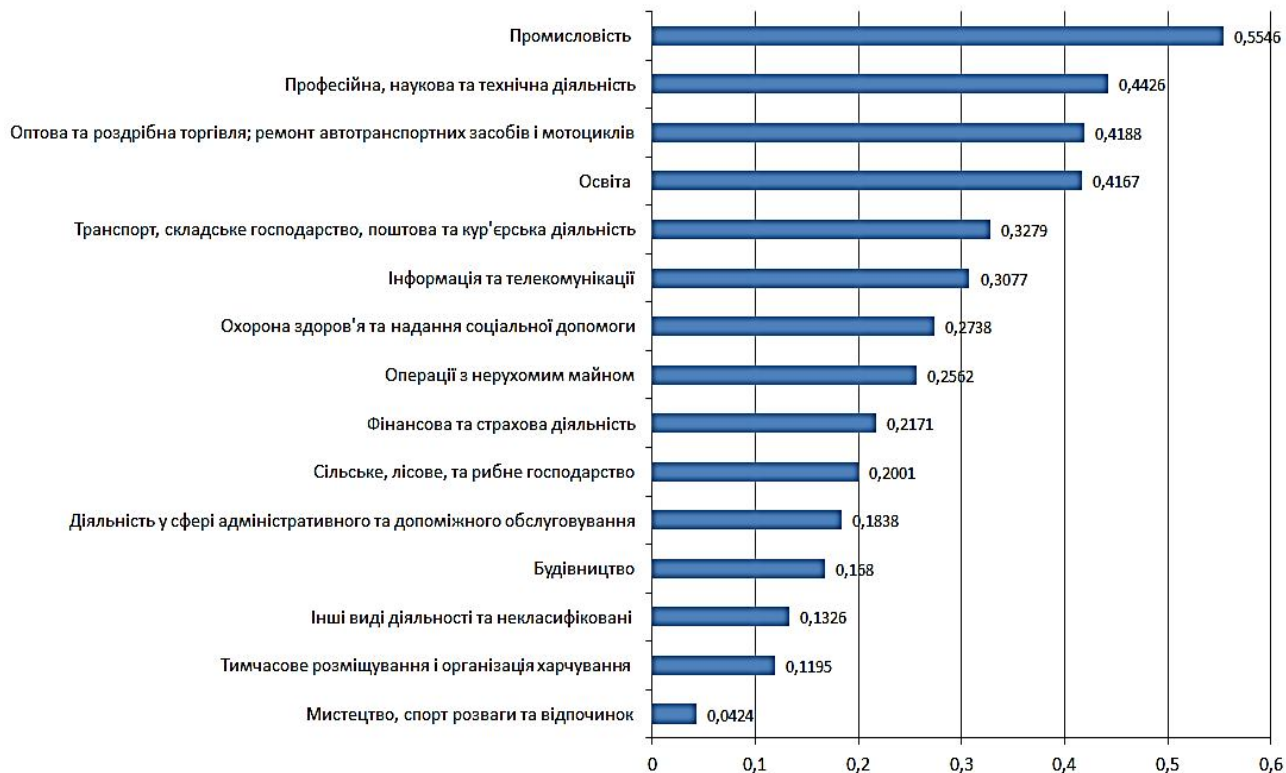

Рис. 1 – Результати ранжування напрямів економічної діяльності залежно від перспективного значення інтегрального показника галузевого потенціалу за 2021 р, частка одиниці

Практична цінність отриманих результатів оцінки галузевого потенціалу полягає у тому, що вони можуть використовуватися для визначення обсягів фінансування найбільш перспективних видів економічної діяльності (або тих, що потребують державного фінансування через низькі показники їх розвитку).

Критерієм розподілу коштів у даному випадку виступає коефіцієнт, що визначається для напрямку економічної діяльності як відношення інтегрального показника галузевого потенціалу до їх суми.

Список використаних джерел:

1. Babayev V., Sukhonos M., Dymchenko O., Yesina V., Rudachenko O. Components of the economic entities potential by types of economic activities in the system of socio-economic development of regions/ Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities : collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economyc. – Przeworsk : WSSG, 2019. – Vol. 2.
2. O. Dymchenko, V. Beliavtseva, O. Rudachenko, Y. Tararuev Theoretical background of competitiveness index determination in regions // Journal of Vasyl Stefanyk precarpathian national university, Vol. 5, No. 3-4 (2018) С 44-49.
3. Трусова Н. В. Структура сукупного фінансового потенціалу сільського господарства: регіональний аспект. *Облік і фінанси*. 2017. № 3. С. 119–125.
4. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / Відпов. ред. Ю. В. Кіндзерський. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 408 с.
5. Станасюк Н. С. Визначення індикаторів оцінювання промислового потенціалу переробної промисловості. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2017. № 862. С. 247–253.
6. Гудзь Ю. Ф. Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу переробних підприємств АПК. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 15. С. 52-57.
7. Звіт з НДР «Методологічні аспекти інноваційного розвитку економіки держави», етап 1: «Дослідження процесу формування та перспектив розвитку інноваційного потенціалу галузей України» (держбюджетна тема № 53-74/19). / Авт. колектив під керівництвом д. держ. упр. В. М. Бабаєва. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019 р. 80 с.
8. Звіт з НДР «Методологічні аспекти інноваційного розвитку економіки держави», етап 2: «Аналітико-інформаційне забезпечення інноваційного розвитку економіки України» (держбюджетна тема № 53-74/19). / Авт. колектив під керівництвом д-р наук з держ. упр. В. М. Бабаєва. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020 р. 176 с.